מתני' אמי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות החלונות מלמעלן ומלמטן ומכנגדן ד"א: **גמ'** וקמא היכי סמיך אמר רב יהודה הכי קאמר הבא לסמוך לא יסמוך אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות א"ל רבא והא מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו קתני אלא אמר רבא ה"ק מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו [א] בד' אמות ונפל לא (א) יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות מאי טעמא דוושא דהכא מעלי להתם אמר רב לא שנו אלא כותל גינה אבל כותל חצר אם בא לסמוך סומך ורב אושעיא אמר אחד כותל גינה ואחד כותל חצר אם בא לסמוך אינו סומך אמר ר' יוסי בר חנינא ולא פליגי הא בעיר חדשה והא בעיר ישנה: [ב] א בהחלונות מלמעלן ומלמטן וכו': תאנא [א]מלמעלן שלא יציץ ויראה מלמטן שלא יעמוד ויראה מכנגדן שלא יאפיל ג(טעמא דשלא יאפיל [א] אבל משום דוושא לא [ג] הכא במאי עסקינן בבא לו מן הצד) [ד] וכמה כדי שלא יאפיל אמר רב ייבא חמוה דאשיאן בר נדבך משמיה דרב כמלא רוחב חלון [ד] וכמה טפח וצריך לשפע כותלו כדי שלא יעמוד עליו ויציץ בד"א [ה] מן הצד ומרוח אחת אבל משתי רוחות ארבע אמות: **מתני'** גמרחיקין את ב הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמיה ואת הכותל מן המזחילה ארבע אמות כדי שיהא זוקף את הסולם: מרחיקין את השובך מן העיר חמשים אמה לא יעשה אדם שובך בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח רבי יהודה אומר בית ארבעה כורין מלא שגר היונה ואם לקחו אפילו בית רובע הרי הוא בחזקתו: **גמ'** גאלמא מתני' דלא כרבי יוסי (א) דאמר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אפילו תימא ר' יוסי דאמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה אמרינן מודה רבי יוסי בגירי דיליה (ג) מ"ט זימנין

רש"י

סחורתנו במה נתפרנס: **מתני' לא יסמוך לו כותל אחר כו'.** מפרש בגמרא: **החלונות.** מי שהיו חלונות פתוחים לחצר חברו והחזיק בה ג' שנים ובא בעל החצר לבנות שם כותל צריך לשער ד' אמות: **בין למעלה כו'.** והכל מפרש בברייתא בגמ': **גמ' והא מי שהיה כותלו.** אלמא כבר היה לו ונפל לו: **לא יסמוך.** לא יקרבנו לצד כותלו של חברו: **דוושא דהכא.** מה שדשים ברגל בין שני הכתלים תמיד מועיל לשני הכתלים להקשות קרקעות יסודי הכתלים שלא ימוטו: **אלא כותל גינה.** מתוך שאין דשין אותו מבפנים צריכים דישה מבחוץ: **מלמעלה.** צריכים להגביה שלא יציץ כשעמד על הכותל וישפיל ראשו ויראה דרך חלונות בבית חבירו: **מכנגדן.** צריך להרחיק כדי שלא יאפיל: **טעמא שלא יאפיל.** בשיש שם חלונות אבל משום דוושא בשאין שם חלונות לא אלמא לא חייש לדוושא: **מן הצד.** שאין כותל האחרון מהלך לאורך כותל הראשון אלא מן הצד הוא בא לו אם בא זה ממזרח למערב זה בא לו מצפון לדרום וראש עביו כנגד החלון ומאפיל דהכא ליכא למיחש לדוושא דהוא פורתא: **וכמה כדי שלא יאפיל.** לתנא דברייתא דלא יהיב שיעורא: **וצריך לשפע.** ראש הכותל לצד החלונות עד שאינו ראוי (ג) להשען ולא לעמוד עליו: **אבל משתי רוחות.** שני כתלים זה כנגד זה משני צדי החלון: **מתני' מרחיקין הסולם מן השובך.** אם יש לזה שובך בחצרו סמוך לכותל שבין ב' חצירות וחברו בא והעמיד סולם בחצרו אצל כותלו ירחיקנו מן השובך ארבע אמות שלא תקפוץ הנמיה מן הסולם לשובך ותהרוג היונים: **ואת הכותל מן המזחילה.** הוא צנור גדול כעין קני"ל שלנו ומונחת לאורך הכותל על הכותל ומי הגג זבין לתוכו ומקלחתם לארץ ד)ואפי' אורך כותלו מהלך על פני חצר חבירו ומזחילה עליו צריך זה להרחיק ממנו אם בא לבנות כותלו בצדו: **ארבע אמות.** על פני כל ארכה כדי שיהא זוקף שם סולם בשיפוע לעלות בו לתקן את מזחילתו ולנקותו מעפר וצרורות הנופלות בה ומעכבין את קילוח המים: **גמ' לימא מתניתין דלא כרבי יוסי.** דפליג בריש פרקין בנוטע אילן בסמוך לבור וטובא מילי איכא במתני' דלא אתיין כרבי יוסי אלא לימא דאף זו דסולם ושובך לא אתיא כר' יוסי: **בגירי דיליה.** חצים

גמ' וקמא היכי וכו'. קא סלקא דעתיה דמתני' איירי בסמך כותלו מתחלה ונפל וקאמר דאין יכול לבנות כותל אחר במקומו אלא אם כן הרחיק וכו' ומשום הכי מתמה קמא היכי סמיך ולמה לא יסמוך זה כמו הראשון: **אמר רבא** דהאי כותל שני הוא לראשון שלא נפל הראשון אלא שרוצה לבנותו סמוך לכותל של עצמו שסמך וקמשמע לן מתניתין שצריך להרחיק כותל זה מהכותל אחר של עצמו ארבע אמות כדי שיהיה בו מקום לדריסת הרבים משום שדישה דהכא שבין שני כותלים אלו מעלה לכותל של חבירו שמחזקו כשמקשה הקרקע דמשום הכי מחל לו לסמוך משום דישה זו ומיהו בלא רשות ודאי לא יכול לסמוך דדישה קרובה מעלי לה מן הרחוקה ודוקא בכותל גינה או אפילו בכותל חצר של עיר חדשה משום שהעפר לא נתחזק בדישה אבל בכותל חצר של עיר ישנה הקרקע נתחזק בדישה ויכול לסמוך בצד מצר שלו וזהו הדרך המחוור לאחרונים ז"ל בגירסא [ו] זו שהיא גירסת הגאונים ז"ל המחוורת ואתי שפיר לישנא דקאמר הכא והתם משא"כ לגירסת רש"י ז"ל ולפירושו. והסכימו האחרונים ז"ל וגם הרחקה זו לא הוי טעמא אלא משום שכבר נשתעבד אותו קרקע לחברו כגון שקנאו מן המלך ומסתמא החזיק בד' אמות שהן צריכין לו לדישה הלכך חברו הבא לקנות גם הוא מן המלך אינו יכול להחזיק בהם שכבר נשתעבדו לו לחברו והיינו ההרחקה דאמרינן אבל אי לאו הכי ודאי אין לו להרחיק ולשעבד קרקע שלו לחזק כותל חברו דהא תנינא [דף ג.] בבקעה אם רצה כונס לתוך שלו ובונה אלמא דא"צ להכניס בתוך שלו אלא כדי רוחב הכותל נמצא שאין דין זה היוצא מרישא דמתני' מצוי תדיר בינינו כיון דלא איירי אלא או בקרקע של הפקר שמחזיק בארבע אמות סמוך לבניינו או בקנה מן המלך וכדאמרינן: מלמעלן. אם בא לבנות ברחוק ארבע אמות מחלונותיו של חברו ולהעלות בניינו צריך שיהיה ממקום שיעמדו בו רגליו ולמעלה ארבע אמות כדי שלא יוכל להביט בחלונות חברו או אם אינו רוצה להגביהו צריך שישפנו נמוך ארבע אמות למטה מן החלונות כדי שלא יוכל לעמוד על הכותל ויראה ואף כשיעשה כזה במעלה ובמטה צריך בהכרח להרחיק הכותל מן החלונות כדי שלא יאפיל: **אמר** המחבר הרחקה כדי שלא יאפיל אינה נאמרה בכל מקום וכמו שמצאתי תשובה להרא"ש ז"ל והיא כתובה בחושן המשפט סימן קנד: **שאלה** להרא"ש ז"ל ילמדנו רבינו ראובן הוציא בליטת עלייתו לחוץ וברוחב הבליטים מן הצד פתח חלון והחזיק בו כמה שנים לסוף נמלך שמעון שכנו להוציא גם הוא בליטת עלייתו ועתה אמר לו ראובן שירחיק בניינו ד' אמות מכנגד חלונו כדי שלא יאפיל לו וכו'. תשובה. חזקה לא שייכא הכא דחזקה במקום שטר עומדת דעד שלש שנים מזדהר אינש בשטריה טפי לא מזדהר ונאמן לומר קניתי ואבד שטרי והכא ממי יקנה וגם אין צריך לקנות משום אדם הפותח חלון ברה"ר וכיון שאין לראובן חזקה אין שמעון צריך להרחיק אמנם צריך לדקדק שהרי זכה באורה מן ההפקר ואין שום אדם יכול לסלקו ומיהו לפי שאלתך משמע שמנהג בעיר שכל אדם מוציא זיזין וגזוזטראות ואין יכולים למחות בו דאם לא כן הראשון היאך הוציא בליטת עלייתו וכיון שכל אחד יכול להוציא בניינו ברה"ר לא הויא אויר שלפני ביתו הפקר אלא הוי כחצר השותפין וכשפתח ראובן חלונות[א] שלא כדין פתח כיון שגם שמעון יכול להוציא בניינו ועד הנה לא היה מקפיד כי לא היה מזיק לו ולא היה יכול למחות בו הילכך אין לו חזקה לראובן ויכול שמעון לבנות לפני החלונות ומצוה לומר כן לשמעון שאינו מחויב להרחיק דהשבת אבדה היא ואם לא דנו כן טעו בדבר משנה וחוזר הדין ע"כ: [ובמה כדי **שלא יאפיל**]. ומדלא יהיב תנא דברייתא שיעורא בעי כמה הוא שיעור זה ופי' רב זביד דברייתא איירי בבונה מן הצד כגון שכותל חלונות חבירו הולך לארכו ממזרח למערב וזה בונה מצפון לדרום כיון שאינו ממש מאפיל אלא שעושה לו צל בכותל זה די בהרחקת טפח מן החלונות שהן בקרן זוית הכותל ומתני' דתני ארבע אמות מיירי בבא לבנות מנ' לדי החלונות דלאו היה מאפיל לו אם לא היה מרחיק ד' אמות ומשום שבנה מן הצד [ז] והיה יכול להטות ולהליך אפי' הגביה ארבע אמות כדאמר מ"מ בעינא שישפע הכותל כמו מדרון וידרנו הרבה כדי שלא יכול לעמוד עליו ולא להשען בו להליך והשתא לא ידיעא שיעורא כמה צריך להרחיק מכנגדו [ח] ממש ומיהו הסכימו האחרונים ז"ל דמסתברא דבד' אמות סגי דהא דאוקימנא מתני' דאמר מכנגדן ר"ל מן הצד לא קאמרי אלא משום דבכנגדן ממש צריך לארחוקי ד' אמות משום דוושא כדאשכחן ברישא לפיכך מוקמינן סיפא דמתני' דבה מפרש בברייתא שהוא משום שלא יאפיל בענין שלא שייך לארחוקי משום דוושא אלא משום שלא יאפיל והיינו במן הצד דעובי הכותל דבר מועט הוא ואין לחוש לתקוני משום דוושא אבל אין ה"נ דכנגדן ממש צריך לארחוקי ד' אמות משום דוושא היכא דשייך כדפרישית לעיל וסגי נמי בהאי שיעורא לכל כותל לענין שלא יאפיל ונמצא עכשיו דאמר דבכנגדן ממש סגי בארבע אמות וב' רוחות נמי סגי בד' אמות שיכול זה לבנות ג' כתלים סביב חלונות חברו בריחוק ד' אמות [ה]מרובעת כך העלה הרנב"ר ז"ל בחידושיו: **מתני'** מן השובך. כלומר כותל המפסיק בין ב' חצרות ובעל חצר א' יש לו שובך סמוך לכותל המפסיק בעל חצר האחרת לא יסמוך סולם לאותו כותל אם לא ירחיק משובך חבירו ד"א: **כדי שלא תקפוץ** משם הנמיה. ותאכל היונים ומפרש בגמ' דאפי' ר' יוסי דמתיר ליטע אילן בתוך שלו אע"פ שמזיק לבורו של חברו מודה בהא שצריך להרחיק: **ואת הכותל מן המזחילה.** מזחילה היא מרזב שמקלחין דרך שם למרחוק מי הגשמים הנופלים על הגג ופעמים עושין אותה מזחילה מעץ חלול שהולך לאורך כל הכותל ויוצא לחוץ ובעל אותה מזחילה אם לקחה [ט] סתמא או החזיק בה החזיק גם בד' אמות בחצר המוכר הזה לזקיפת סולם כשירצה לעלות ולנקות את המזחילה מעפר היורד עם המטר מן הגג דבלאו הכי לא יועיל לו המזחילה לכלום וזהו דעת הרמב"ם ז"ל אע"פ שיש אחרים שפירשו [י] שלא החזיק כלל בחצר בקנין המזחילה והרמב"ן ז"ל [מוקי לה] באחין שחלקו והעלה האחד בדמים מפני המזחילה שיש לו חזקה בחצר לזקיפת סולם כמו שהיו משתמשים בו מעיקרא דמסתמא אדעתא דהכי העלה: **גמ'** לימא מתני' דלא כר' יוסי. מדאמרינן הכי גבי הרחקה

עין משפט נר מצוה

תרסו–תרסח

א מיי' פ"ט מהל' שכנים סמג עשין פב טוח"מ סי' קנה: ב מיי' פ"ז שם סמג שם טור ח"מ סי' קנד: ג מיי' פ"ט שם טור ח"מ סי' קנה:

◆

מסורת הש"ס

א) תנא החלונות מלמעלן מלמטן מכנגדן ד"א ותנא עלה. מהר"ס ב) שפת יתר הוא זה. ד"ת ג) בגמ' איתא לימא [ובד"ק ליתא כלל.] ד) נ"א ואם ה) הב"י בסי' קנ"ד השמיט מלת מרובעת ועי' בדרישה שכתב ישוב נכון לזה:

◆

קובץ הגהות

ב"ח (א) דאי ר' יוסי האמר כצ"ל: (ב) תי' מ"ט נמחק ונ"ב וה"ג זימנין דבהדי כצ"ל [וכ"ה בד"ק]: (ג) נ"ב לא:

ג"א א] נ"ל חלונו כנגד האויר שלפני בית שמעון שלא כדין פתח כו'. וכ"ה בטור:

מא"י [א] נ"ב בגמ' ברחוק ד"א: [ב] תיבת החלונות וכו' ומלמטן וכו' רשומים למחוק ואח"כ נ"ל תנן ונ"ב כך הוא בגמ': [ג] נ"ב וניחא ליה לשנויי דמיירי בעיר חדשה דומיא דרישא ר"י: [ד] וכמה טפח תא"מ ונ"ב בגמ' איתו: [ה] נ"ב מסקנא דגמ' ולא ברייתא: [ו] נ"ב פי' שהג"י לא גרס ברחוק ד"א ולא גרס נמי ונפל אלא מיירי שכותל קמא סמיך לכותל חבירו ע"י רשות של חבירו שמחל לו לסמוך משו' דישה זו שיכולין לילך בצד כותל שלו ולכך לא יסמוך כותל אם רוצה לבנות כותל שלו אלא ברחוק ד"א ולפי פי' לא קשה מה שהקשו התוס' לא ליתני אלא לא יסמוך לכותל חבירו אלא ברחוק ד"א: [ז] נ"ב ז"ל התוס' פי' במדיר הכותל ולא בעי לשנויי במגבי' ד"א משום דכיון דקאי מן הצד ואורך הכותל לרוחבו של חלון יכול לעמוד בסוף הכותל ולשחות ולהציץ: [ח] נ"ב פי' דהא כנגדן דמתני' איירי במן הצד: [ט] נ"ב פי' בלא העלאת דמים: [י] נ"ב אלא הכא מיירי כשמכר ונתן מקום הסולם בחצירו וקמ"ל דבעי מרחיק ד"א כ"כ הרא"ש:

חו"י (א) אע"פ שי"ל כבר נידושה הקרקע די. הרא"ש:

אנ"ש מהר"ן שפירא [א] הא דלא דקדק כן אמתני' דתלוי ליה בחלונות ולא אמר ליה משום דוושא די"ל דאפשר נקט חלונות משום מלמעלה ולמטה ולכך עדיפא ליה לדקדק מברייתא ודו"ק: [ב] לא הקשה כן אלמעלה ולמטה שיעורא דא"א לתת בו שיעורא דכל שכותל יותר רחוק או קרוב צריך שיתרבה או יתמעט שיעורו וכמבואר ברש"י ותוס' דשמעתין ומתני' דנתנה בהן שיעורא דד' אמות איירי בכותל שנתרחק מכנגדו ממש ד' אמות בנמצום דאז יש בו השיעור ההוא בגובהו ובלמטה ובכתבי הגמ' הארכתי בו ברש"י ותוס':

◆

שלטי הגבורים

א היזק ראיה דחלון כתב הרמב"ן שאין לו חזקה והרא"ש כתב שיש לו חזקה החזיק בא' מכל הנזקים כתב מיי' שא"צ ג' שנים והרא"ש כתב שאף בשלו אין חזקתן חזקה בפחות מג' שנים עוד כתב מיי' מי שהחזיק בנזק כגון שפתח חלון או שלא הרחיק מה שהיה לו להרחיק והמחזיק טוען אתה אמרת לי לעשותו או אתה מכרת לי או אתה מחלת לי אחר שראית ושתקת ולא מחית והניזק אומר עכשיו הוא שראיתי ולא ידעתי מקודם או שאמר כשראיתי מחיתי ואתה דחית אותי מיום אל יום וכיוצא בזה על הניזק להביא ראיה ואם לא ישבע המזיק היסת ויפטר ודעת הרא"ש שלכל דבר צריך חזקה ג' שנים כל זמן שאינו מברר שהחזיק כראוי אינו כלום וצריך להסיר היזקו:

כתב ריא"ז ב נראה בעיני שאע"פ שצריך אדם להרחיק סולמו משובכו של חבירו אם לא הרחיק ובאה הנמיה והזיקה פטור שאין זה אלא דרך גרמא וחיוב הגרמא אינו מן הדין אלא קנס שקנסו חכמים ולא קנסו אלא במתכוין אבל שלא בכוונה פטור: